

Mõned mõtted usundiõpetuse rollist 2020ndate aastate Eestis

TOOMAS NIGOLA, EELK Põlva Maarja koguduse õpetaja

Inimene on oma loomult kõige muu hulgas ka religioosne olend. Eri kultuurides ja isegi inimeseti väljendub see aspekt temast küll kohati üpris erinevalt, ent fenomenina on siiski selgelt tuvastatav. Küllap oskab igaüks, kes pisutki kauem siin ilmas elanud, tuua näiteid kõnealuse fenomeni ilmnemisest. Mõni inimene palvetab kontoritehnikagi poole, kui see koheselt printima ei soostu, teine kannab talismani kaasas, kolmas on seotud mõne organiseeritud/mõtestatud religiooniga, neljas usub, et küllap kusagil keegi ikka on, keda silm ei seleta, aga kellelt raskel hetkel abi võiks saada jne. Tihtilugu ei panda vist ise tähelegi, et käitutakse religioosselt – mõnigi arvab selle asemel hoopis, et “usklikkus” on mingite kummaliste vähemuste asi, mis normaalset inimest väga ei puuduta. Usutavasti võrsub just taolisest kujutluses nii mõnegi mõttes ka vastuseis usundiõpetuse lisamisele üldhariduskoolide õppekavva, mis hiljaaegu taas päevakorraks on tõusnud. Kus puudub nüansseeritud arusaam religiooniga seonduvast temaatikast, seal võidakse seletamatul hirmul tundmatu ees hõlpsasti lasta lapski koos pesuveega välja visata.

Olen aeg-ajalt mõelnud, mida oleksin soovinud, et mulle enesele koolis religioonide kohta oleks õpetatud ning mida tahaksin, et teaksid näiteks mu õpilased gümnaasiumis, kellele aeg-ajalt mitmesuguseid humanitaarvaldkonna valikaineid õpetan. Suures plaanis olen puudust tundnud justnimelt hirmude vähendamiseks, selle taipamiseks, et religioossusest inimelus päriselt nagunii ei pääseta, kuid kui sellele mõtestatult läheneda, on võimalik ära tunda nii probleeme kui ka võimalusi.

Usundiõpetuse roll Eesti Vabariigi üldhariduskoolis 21. sajandil võiks olla päris mitmetahuline. See võiks aidata kaasa õpilaste maailmapildi kujunemisele, õpetades neid reflekteerima oma kogemuste üle ning aduma, milliseid küsimusi läbi ajaloo on esitatud ja milliste vastusteni ollakse jõutud. Hiiglaste õlgadel seistes kõrguste poole tõusta on võimalik vaid siis, kui hiiglased esmalt üles on leitud. Teadmatus nii olulisest valdkonnast kui seda on religiooniga seonduv, jätab õpilased oma küsimustele vastuseid otsima kohati üsna kaheldava väärtusega paigust. Neil võib minna “õnneks”, kui satuvad oma usuliste otsingute teele asudes lugema tõesti kvaliteetset kirjandust, jõuavad mõnele asjalikule seminarile vmt, ent 21. sajandi Eestis on päris suur võimalus sellekski, et seltsielu või interneti vahendusel satutakse mõnesuguste kummaliste, halvemal juhul vaimsele tervisele kahjulikult mõjuvate liikumisteni, kus noore inimese vaimset eneseotsingut kurjasti ära kasutatakse. Nende seltskondadeni, kellega seotud probleeme laiendatakse tihtilugu teadmatuselt kõigele, mis kuidagigi religiooniga seonduv, pidades seda millekski nakkava vaimunõtruse sarnaseks, millest targem on eemale hoida.

Olles ise keskmisest eestlasest enam selle valdkonnaga kursis, usun, et usundiõpetus praegu välja pakutud kujul võiks minu arvates küll üksnes hästi mõjuda nii ebakohaste hirmude leevendamisele õpilastes ja nende vanemates, aga ka kultuuridevahelise mõistmise ning üldise vaimse arengu taotlemisele.

21. sajandi globaliseerivas maailmas vajavad noored teadmisi erinevate usundite kohta, mille mõjudega mitmekultuurilises ühiskonnas paratamatult kohtutakse. Säärane teadlikkus aitab kaasa sallivuse ja vastastikuse austuse arengule erinevate kultuuride ja veendumuste evijate vahel. Nõnda saab haridus aidata vähendada hirme ja eelarvamusi ning luua aluse rahumeelsele kooseksisteerimisele erinevate usuliste ja kultuuriliste rühmade vahel.

Hästi õpetatud usundiõpetus saab toetada ka õpilaste isiklikku vaimset arengut. Säärane tund annab võimaluse arutada neutraalses ja toetavas keskkonnas sügavamaid küsimusi elu ja olemise kohta ning aitab õpilastel mõtestada omaenda väärtusi, veendumusi ja identiteeti. Usundiõpetus saab pakkuda raamistikku, mille abil õpilased saavad analüüsida eetilisi dilemmasid, mõista moraaliküsimusi ning arendada endas kriitilist mõtlemist ja eneseväljendusoskusi. Nii saab kool toetada kaasa nende eneseteadlikkuse ja empaatiavõime arengule ning valmistab neid ette osalemiseks demokraatlikus ühiskonnas.

Globaliseerivas maailmas pole sugugi vähetähtis seegi, et erinevate usundite temaatikaga tutvumine võib õpilasi toetada ka omaenda rahvusliku ja kultuurilise pärandi mõtestamisel ja väärtustamisel. See omakorda aitab ehk edendada meie väikese rahva kultuurilist jätkusuutlikkust tulevaste põlvkondade jaoks, mis jällegi on oluline üleilmse inimkonna kestlikkuse tagamiseks, nagu loodusele on oluline liigilise mitmekesisuse säilitamine.

Ka võib usundiõpetus kaasa aidata interdistsiplinaarsele õppele. Usundid puudutavad mitmeid valdkondi, sealhulgas ajalugu, filosoofiat, kunsti, keeli ja ühiskonnateadusi. Nendevahelises lõimingu on usundiõpetus päris sobiv sild erinevate ainevaldkondade vahel, aitamaks õpilastel näha ainetevahelisi seoseid ning mõjusid.

Kokkuvõttes võib tõdeda, et hästi õpetatud usundiõpetus võib olla võimas vahend, mis aitab kaasa haritud ja ühiskondlikult aktiivsete kodanike kujunemisele ning aitab kaasa demokraatliku ühiskonna ja jätkusuutliku tuleviku loomisele.